

Длан као мера - Фигурине Николе Смилкова

Ванредном тактилношћу фигурина које скоро да стају у длан једне руке, њиховим димензијама и суптилном обрадом камена у најновијем циклусу Николе Смилкова обелодањује се идеја нечег изразито тананог и крхког, које се чува као драгоценост; али истовремено, широким и чистим површинама, постигнут је и веома сугестиван утисак монументалности.

Иако су фигурине необично малих димензија, свега десетак до петнаестак центиметара, оне су мишљене и обликоване као монументалне скулптуре, без минуциозне обраде и сувишних детаља који би одвлачили пажњу са целине. Јасним и зналачки дефинисаним линијама маса постигнута је изузетна лакоћа не само покрета, него и облика у целини, иако је махом реч о материјалу камена. Начином обраде материјала остварено је стање путености тела, без дословности у приказивању препознатљивих атрибута нагости. Све је сведено на масе и на стање мекоће саме површине, односно текстуре материјала камена. Вештим свођењем облика у кубистичком духу, али без обезличености која је често присутна у кубистичким фигурама, на веома суптилан начин уметник у камен „претаче“ идеју тананости женског бића. У фигуринама, обликованим у камену, сачувана је мекоћа пути, топлина додира, нежност женског тела ... Иако је уочљиво кубистичко свођење облика, нема оштрих ивица; самим начином обраде камена све је умекшано, меких обриси и у знаку блажности и сливености маса. Све „тече“ мекано, и линије, и масе, тако да фигурине имају изразиту визуелну дејственост префињености и тананости.

Баршунастости површине, нежности обриси и блиставој белини мермера уметник супротставља чврстину, хладну углачаност и оштрину обриси црног гранита, на тај начин потенцирајући суштинска својства нежности и крхкости женског бића. Зато није случајно што је већина фигурина у мермеру постављена на коцки од црног гранита - *Буђење* (2015), *На рубу* (2017), *Размишљање* (2017) ... Чак и у скулптури која је постављена на беличастој плочи од оникса, названој *Акт* (2014), сва уметникова тежња усредсређена је на израз нежности, блажности и тананости не само облика, покрета и положаја тела, него и на постизање тог израза у самом материјалитету камена. Веома промишљено комбинујући „мекоћу“ и чедну белину мермера „ломној“ крупнозрнастој текстури и нијансираној структури оникса (постоље), уметник још више наглашава компактност и чистоту самог мермера, у коме је акт обликован. И на фигурини *Ишчекивање* (2015) плинта од

сивог камена рустичне, необрађене површине и изломљених ивица прави контраст суптилности линијског тока, али и мекоћи и тактилности женског тела. За разлику од фигурине *Спокојство* (2014) која је у својој изразитој шематизованости ипак у приличној мери остала „хладна“ и декоративна, у фигурици *Акробат* (2013), иако сличној по начину обликовања, на изванредан начин ухваћен је покрет акробате и остварена сугестивност гипкости и брзине окрета људског тела у ваздуху.

На фигуринама у металу (бронзи) запажа се чвршћа моделација; облици су строжији; начело кубистичког свођења на основне геометријске облике је пристуно у већој мери, нарочито у третману главе. Нагласак је више на односу маса и облика, а мање на путености наог тела, што је у великој мери условљено и могућностима самог материјала. Управо веома добро познавајући могућности израза материјала, Смилков користи бронзу као материјал у коме се најизразитије може постићи углачаност и сливеност облика, али и „звучност“ самог материјала. Постављајући фигурине у бронзи на постоље од камена, уметник одмерава однос бронзе и камена супротстављајући два стања и нивоа визуелног дејства углачаности површине, али такође и звонкост бронзе - муклости камена.

На крају, може се рећи да најновији циклус фигурина Николе Смилкова на тему људског тела открива уметникову изузетно однеговану осетљивост за израз материјала. Управо поштовање природе материјала је новина која је битно одредила, још на почетку 20. века, модерну скулптуру, што је омогућило пресудан помак у односу на европску скулптуру последњих неколико векова која се „гушила“ у детаљима у приказу фигура, чиме се, често, поништавало једно од суштинских својстава вајарског дела, а то је управо, и пре свега, израз материјала.

О значају и преокрету који је донео нов приступ материјалу у модерној скулптури сведоче и врхунска остварења уметника, најизразитијих у тим тежњама поштовања природе и могућности израза самог материјала, и то у камену – пре свих дела Константина Бранкушија (Constantin Brâncuși) на самом почетку 20. века, али и Исама Ногучија (Isamu Noguchi) Војина Бакића и других током друге половине 20 века; а у домену израза бронзе, односно метала - Алберта Ђакометија (Alberto Giacometti), Хенрија Мура (Henry Moore), Хулиа Гонзалеса (Julio Gonzalez) и других; а данас, на почетку 21. века, нарочито дела Ричарда Сераа (Richard Serra). Основна смерница у досадашњем опусу Николе Смилкова је управо на тој линији тражења и налажења могућности израза суштинских својстава материјала, пре свега камена, али и бронзе.

Извођењем неколико најуспешнијих дела из овог циклуса у јавном простору монументалних размера, пре свега скулптура *Буђење* (2015) и *Ишчекивање* (2015), у добро пронађеном односу саме скулптуре са околним простором, на савремен али

и ванвремен начин „овековечила“ би се сама бит женског бића и остварио би се њихов пун израз.

др Рајка Бошковић
историчар и теоретичар уметности